Baş piträniň hökümi, hikmeti, jynsy, mukdary, berilmeli wagty we berilmeli ýeri.

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

Piträniň hökümi?

Sorag: Fytyr sadakasynyň (piträniň) hökümi näme?

Jogap: Fytyr sadakasy (pitre) Pygamberimiziň (sallallahu aleýhi we sellem) parz eden parzlaryndandyr. Çünki Abdullah Ibn Omar (radiallahu anh) şeýle diýýär: **“Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) hurmadan ýa-da arpadan bir ölçeg edip, Ramazanda fytyr (pitre) bermegi parz edendir.”**

Mundan başga zatlardan fytyr sadaka bermek dogry däldir. Bahasy iýmitden gymmat bolsada, pul ýa-da eşik, haly-kilim, gap-gaç ýaly zatlar fytyr sadakasy hököminde berilmegi dogry däldir.[1]

Pitre kimlere wäjip, kimlere müstehap?

Sorag: Pitre kimlere wäjip, kimlere müstehap?

Jogap: Erkek ýa-da zenan, uly-kiçi, orazaly ýa-da orazasyz hemme musulmanlara fytyr sadakasy (pitre) bermek wäjipdir/parzdyr. Bir kişi saparda-ýolagçy bolanlygy üçin oraza tutmadyk bolsada, onuň fytyr bermegi gerekdir.

Müstehap bolýanlar barada aýtsak, Allah rahmet etsin fykyhçylarymyz ene göwresindäki çaga üçin pitre bermek wäjip däl, müstehap bolar diýendirler.[2]

Bir musulmanda özüniň we maşgalasynyň bir gije-gündizlik iýjek-işjeginden artygy bar bolsa, özüniň ekläp oturan maşgala agzalarynyň her biri üçin pitre bermelidir. Aklynda kemlik bolan üçin hem pitre beriler. Pitrede zekatda boluşy ýaly nisap ýokdur.

Fytyr (pitre) sadakasynyň hikmeti?

Sorag: Fytyr (pitre) sadakasynyň hikmedi näme?

Jogap: Käbir hadyslarda fytyr sadakasynyň iki hikmet sebäpli meşru bolanlygyny beýan edilýär.

Birinjisi: Bu sadaka garyplary doýurmak üçindir. Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) şeýle diýýär: **“Olary (garyplary) bu gün dilegçilik etmekden halas ediň.”** Çünki baýram güni bolanlygy üçin şatlanmaly günleridir. Olar bu gün şatlyklaryny, şükürlerini Robbine beýan edýän günleridir.

Ymmatyň içindäki garyplaryň we mätäçleriň baýram gününde boýny bükük we pes ýagdaýa düşmezligi üçin, Allah Tagala fytyr sadakasyny (piträni) meşru edendir. Şonuň üçin Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem): **“Olary (garyplary) bu gün dilegçilik etmekden halas ediň”** diýendir.

Käbir rowaýatlarda bolsa, şeýle diýilýär: **“Baýlaryňyzy Allah Tagala munyň (ýagny fytyr sadakasy) bilen päklär. Garybyňyza bolsa, beren (sadakasyny) has artygy bilen gaýtaryp berer.”**

Ikinjisi: Fytyr sadakasy oraza tutan kişi üçin (günälerden) päklenmekdir. Çünki orazasynda käbir kemçilikler bolup biler, orazalyka ýaramaz hereketler eden bolmagy mümkin we orazasyny päklejek zada mätäç bolup biler. Ine şonuň üçin hem fytyr sadakasy, orazalynyň gürlän dereksiz we ýaramaz sözleriniň we şoňa meňzeş zatlaryň günälerinden päklenmegi üçin wesile edilendir.[2]

Piträniň jynsy (görnüşi).

Sorag: Pitre hököminde berilmeli zatlar nämeler?

Jogap: Hadysda piträniň aşakdaky bäş zatdan berilýändigi aýdylýandyr:

1-Bugdaý, 2-Arpa, 3-Hurma, 4-Kişmiş, 5-Peýnir.

Emma käbir alymlar hadysda diňe bu bäş görnüşiň aýdylmagynyň sebäbi, şol döwürde iýmit hököminde bulary ullanmak meşhur bolanlygy üçin diýip, bürünç we mekge ýaly iýmitleriň ulanylýan ýerinde, bularyň hem pitre berilmegini jaiz kabul ederler.[3]

Alymlarymyzyň aýdyşy sünnetde iýmitiň belli bir jynsy pitre üçin şert goşulan däldir.[4] Şonuň üçin hem bir ýurtda köp iýilýän[5] we ölçeg bilen ölçelýän zatlardan pitre bermek jaizdir diýendirler. Et ýaly terezi bilen çekilýän/tartylýan zatlardan pitre bermek jaiz däldir.[6]

Piträniň mukdary?

Sorag: Piträniň muktary näçe?

Jogap: Pitre höküminde bürünç ýa-da bugdaý ýa-da hurma ýaly bir ýurdyň (köp ullanýan) iýmitlerinden uly-kiçi, erkek-zenan, erkin-gul her bir musulman (ýagny adam başy) üçin bir ölçeg iýmit bermek wäjipdir.
Pygamberimizden (sallallahu aleýhi we sellem) muňa degişli sahyh hadyslar rowaýat edilendir.
Piträni ynsanlar baýram namazyna çykmazyndan öň bermelidir. Baýramdan bir-iki gün öň berilsede zyýany ýokdur.
Bir öljeg (arapçada: sa') kile hasaby bilen üç kilä ýakyndyr.[7]

Pitre haçan berilmeli?

Sorag: Pitre haçan berilmeli?
Jogap: Baýramyň öň ýany berilmegi has faziletlidir. Baýramdan bir-iki gün öň berilsede bolýandyr. Ondan has öňräk berilmegi jaiz däldir.
Çünki piträni garyba baýramdam ençeme gün öň berse, ol kişi ony harjap baýramda hiç zatsyz galyp biler we dilegçilik etmek ýagdaýyna düşüp biler. Şonuň üçin hem piträni baýram namaza çykmazyndan öň ýa-da bir-iki gün öň ýany berilmegi musulmana buýrulandyr.[8]
Eger bir kişi unudanlygy üçin baýramdan öň pitresini bermedik bolsa, ýadyna düşende baýramdan soňra kaza höküminde pitresini bermelidir.[9]Ramazan aýynyň başynda pitre bermek meselesi bolsa, yhtylafly bolup, dogry däldigi gaty güýçli ähtimaldyr. Çünki adyndan hem belli boluşy ýaly fytyr, orazany açmak Ramazan aýynyň soňunda bolar. Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) hem ynsanlara baýram namaza çykmazyndan öň pitre bermegi buýurandyr.[10]

Pitre kimlere berilmeli?

Sorag: Piträni nirä/kime bermeli?
Jogap: Pitre diňe bir ýere beriler, ol hem garyplardyr. Çünki Ibn Abbas (radiallahu anh) şeýle diýdi: **"Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) fytyr sadakasy (pitre) orazaly üçin dereksiz we hapa sözlerden päklenme, garyplar üçin bolsa, doýumluk höküminde parz etdi."**[11]
Allah Tagala pitrelerimizi kabul etsin!
Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

1-Şeýh Ibn Useýmin, Fykhu'l-Ibadat, sahypa-212.

2-Şeýh Ibn Useýmin, Fykhu'l-Ibadat, sahypa-213.

2-Şeýh Ibn Jibrin, Fetawa es-Siýam, sahypa-185.

3-Şeýh Ibn Jibrin, Fetawa es-Siýam, sahypa-179.

4-Şeýh Abdulaziz bin Bäz, Tuhfetu'l-Ihwan bi Ejwibetin Muhimmetin Tetealleke bi Erkani'l-Islam, sahypa-155.

5-Şeýh Ibn Jibrin, Fetawa es-Siýam, sahypa-186.

6-Fetawa eş-Şeýh Muhammed es-Salih el-Useýmin, 1/465-467.

7-Ibn Bäz, el-Fetawa-Kitabu'd-Dawe, 1/122-123.

8-Şeýh Ibn Jibrin, Fetawa es-Siýam, sahypa-187.

9-Şeýh Ibn Jibrin, Fetawa es-Siýam, sahypa-187.

10-Fetawa eş-Şeýh Muhammed es-Salih el-Useýmin, 1/463.

11-Şeýh Ibn Useýmin, Fykhu'l-Ibadat, sahypa-213-214.